

GYVIEJI ARCHYVAI

Paminėtas unikalaus Margionių klotimo teatro devyniasdešimtmetis

Gražiausiais vasaros žolynais iš tebežydinčių kaimo darželių ir pievų išdabintas Margionių klotimas vos talpino žiūrovus: vietinius margioniškius, kaimo vasarojančius jų vaikus ir anūkus bei svečius, gausiai susirinkusius paminėti kaimui itin reikšmingos datos – Margionių klotimo teatro devyniasdešimt metų jubiliejus

Ta proga dabartinės šio teatro vadovės Rimutės Avižinienės režisuota ir margioniškių suvaidinta A. Vilkutaičio–Keturakio komedija „Amerika pirtyje“, kurią pirmąkart jie vaidino prieš devyniasdešimt metų, ir čia vykusį tradicinę rajono kaimo teatrų šventę – konkursas „Citnaginė“ Juozo Gaidžio premijai laimėti puikiai paliudijo, jog šiame kaime gyvos ir dar ilgai gyvuos dzūkų kaimo kultūros autentiškumą išsaugojusio fenomenalaus klotimo teatro tradicijos.

Dzūkų dainomis jubiliejinę šventę kaip ir kiekvieną kartą pradėjo kaimo dainininkės, o dzūkų kaimo klotimo teatro vadovė Rimutė Avižinienė. Buvo prisiminta kaimo ir teatro praeitis, simboliškai nusilenkta legendiniam kaimo režisieriui Juozui Gaidžiui, teatro įkūrėjams, puoselėtojams ir jame vaidinusiems paprastiesiems kaimo žmonėms. Nes jie, kad ir jokių akademijų nebaigę, stebina savo duotybes. Kaip ir režisierius, mokslo nebaigęs, sako, kad ir tikro teatro nematęs, bet sugebėjęs nepaprastai režisuoti.

Vėliau charizmatiški margioniškiai taip įtaigiai suvaidino „Ameriką pirtyje“, kad žiūrovai plojo net atsistoję ir tvirtino, jog neabejotinai iš jų tikrai yra ko pasimokyti net ir profesionalams.

Margioniškiai visada buvo tikri patriotai ir lietuviškos puoselėtojai. 1920 metais lenkams užgrobęs Vilniaus kraštą, kaimo gana greitai susikūrė Šv. Kazimiero draugija, kurios nariai platino lietuvišką spaudą. Pirmąjį teatro spektaklį „Ameriką pirtyje“, vietinio jaunimo padedamas, pastatė Margionių pradžios mokyklos mokytojas Teofilis Sukackas. Tačiau norint vaidinimą rodyti, reikėjo važiuoti į Gardiną ir gauti „pavelenį“ (leidimą). Daug suvaržymų Margionių kaimo žmonėms teko patirti lenkmečiu. Lenkai nupjauė lietuvų pastatytus kryžius. Margioniškiai, tautinių ambicijų vedini, išgirdę, kad gretimame Marcinkonių kaime lenkai kryžių prie bažnyčios nupjovė ir Grūdų upelį įmetė, patys padarė kryžių ir savo kaime pastatė. Margioniškių kry-

žius išliko, nes jį kaimo vyrai net ir naktimis saugojo. Kitas sunkus etapas Margionims – 1939 metai, kuomet, prasidėjęs Antrajam pasauliniam karui, visi kaimo vyrai buvo paimti kariuomenėn. Ne visi grįžo iš karo, kai kurie atsidūrė Vokietijoje ar net Kanadoje. Kiti, pabėgę iš nelaisvės, grįžo į gimtuosius Margionis. Vienas iš jų buvo Juozas Gaidys. Nuo kaimo darbų atitrūkęs, jis ne tik režisavo, bet ir pats parašė du vaidinimus – „Ašarų pakalnėje“ ir „Siratų ašaras“. Pirmasis buvo pastatytas 1941 metais birželio 20-ąją – kelios dienos iki karo. Savamokslis teatro režisierius, dramaturgas ir poetas kūrė apie Margionis – vaizduodamas savo kaimo žmones, jų papročius, gerąsias savybes ir ydas, o ant scenos kvietė vėlgi margioniškius, kurie vaidino daugiausia čia pat, kieno nors klotime. Jis su kaimo artistais pastatė devyniolika įvairių teatro vaidinimų. Šitie vaidinimai nebuvo vien tik pramoga, tai buvo ir tam tikras pasipriešinimas prieš tuometinės valdžios vykdomą politiką. Pasibaigus spektakliui Juozas Gaidys visada kreipdavosi į žiūrovus: „Brangūs jaunime! Mylėk savo gimtąją Nemuno krašto žemę, mylėk liaudį, mylėk darbą, gamtos grožį, bet už vis labiausiai, mielas jaunime, mylėk savo brangiausiąjį turtą – savo motiną... Kad mūsų brangioji Tėvyne Lietuva didžiuotųsi jūsų kilniais ir ryžtingais darbais. Tada tik mes giedosime dražiai ir išdidžiai: „Lietuva, Tėvyne mūsų...“. Kaimo „režisoriui“ J. Gaidžiui išėjus amžinybėn, teatro veikla buvo kiek apmirusi. 1993 metais Margionių kaime teatrui buvo pastatytas klotimas, teatrui vadovauti pradėjo ir vadovauja iki šiol Rimutė Avižinienė.

Ji džiaugiasi, kad nors iš Juozo Gaidžio spektakliuose vaidinusių jau nedaug yra belikusių gyvų, tačiau šiandiniame teatre noriai vaidina jų vaikai ir anūakai. Iš viso vaidinančių, dainuojančių ir muzikuojančių klotime teatre yra dvidešimt. „Tai yra unikalu, kad toks teatrinis reiškinys gyvuoja devyniasdešimt metų. Margioniškiai norėjo padaryti spektaklį, kokį padarė jų seneliai

Renginio metu

ir proseneliai, ir jiems pavyko, užtat šiandien turime kuo pasidžiaugti“, – kalbėjo R. Avižinienė.

Varėnos rajono savivaldybės meras Algis Kašėta, dzūkų klotimo sveikindamas margioniškius su teatro jubiliejumi, pažymėjo, jog šio kaimo žmonės visais laikais, nepaisant okupacijų, buvo savo krašto patriotai. „Džiaugiamės, kad jūs iki šiol išsaugojot teatrą ir jo tradicijų puoselėjat toliau, užtai čia kasmet vyksta rajono kaimo teatrų šventė „Citnaginė“. Labai smagu, kad Margionysa teatru vaidina ir jaunimas, o jiems vadovauja veikli kultūros puoselėtoja Rimutė Avižinienė. Pirmų rožių šitų jūsų vaidinimų kartu su legendiniu režisorium Juozu Gaidžiu matiau prieš trisdešimt metų, tadu artistus inamžinau nuotraukon ir šiandien šitų fotografijų dovanojum“. Meras klotimo teatro artistams įteikė padėką ir linkėjo Margionių kultūros šviesuliams sveikatos, stiprybės ir įkvėpimo toliau puoselėti klotimo teatro tradicijas.

Artistiškais ir darbščiais kaimo bendruomenės nariais džiaugėsi Margionių bendruomenės pirmininkė Lina Vosylienė. Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direktoriaus pavaduotoja Lina Žukauskienė pastebėjo, jog devyniasdešimt metų ir žmogaus, ir teatro gyvenime yra ilgas laikotarpis, per kurį atlikta daug reikšmingų ir svarbių darbų. Ji padovanojo išsaugotą 1981 metais pieštą šio

teatro afišą ir linkėjo teatrui dar ilgai gyvuoti ir džiuginti žiūrovus savo unikaliais spektakliais. Margionių klotimo teatro artistus su gražia sukaktimi sveikindamas pažymėjo jų kūrybos gerbėjų.

Tadien Margionių klotime buvo tęsiama graži tradicija – dešimtus metų iš eilės žiūrovus džiugino rajoninė kaimo teatrų šventė – konkursas „Citnaginė“ režisieriaus Juozo Gaidžio prizai laimėti. Ši šventė dar kartą liudijo, jog ji turi vykti būtent čia, Margionyse, kur tebeplevena prieš bene trisdešimt metų į Amžinybę išduotą Margionių kaimo šviesulio, poeto ir „režisoriaus“ Juozo Gaidžio dvasia, kur kiekviename kaimo name gyvena ir gyvena po artistą. Juk margioniškiai, pirmąkart suvaidinę 1929 metais, vaidina iki šiol. Visi, kurie vaidino unikalaus Margionių klotimo teatro scenoje, žiūrovams tarsi dovanuoja po mažą teatro magijos stebuklą. Nedzingės teatro artistai parodė Stanislavos Monkevičienės režisuotą V. Miliūno komediją „Sienlaikraštis“. Vėliau į sceną lipo ir gausių žiūrovų ovacijų sulaukė Merkinės teatro artistai, suvaidinę Laimos Jakštienės režisuotą pjesę „Aiškiajame“ pagal Pavelą Lukovą. Taip pat ir Palielukio kaimo „Bendraminčių teatruko“ artistai, suvaidinę Indrės Kondratavičiūtės režisuotą Kazio Sajos tragikomediją „Velnio apsėstasis ir kiti“.

Nugalėtojus, labiausiai vertus režisieriaus Juozo Gaidžio prizo, rinko komisija. Komisijos pirmininkė Lina Vosylienė pasidžiaugė,

kad šis prizas atiteko Margionių klotimo teatro artistams. Žiūrovų prizą pelnė merkiniečiai. Geriausias aktorė ir aktoriumi pripažinti pagrindiniai tragikomedijos „Velnio apsėstasis ir kiti“ aktoriai Rima Kondratavičienė ir Mindaugas Putys.

Visus šventėje dalyvavusius teatrus pasveikino bei padėkas įteikė Varėnos rajono savivaldybės meras Algis Kašėta. Visi teatrai taip pat buvo pagerbti Seimo narės Virginijos Vingrienės padėkomis. Ji sakė, jog Margionys turi gerąją aurą, o kaimo žmonės yra išskirtinai kūrybingi ir šaunūs.

Išties, Margionių kaimas unikalus ne tik gražia gamta, Vėlinių laužais, bet ir tuo, kad gali didžiuotis vienišiuoju Lietuvoje turintis klotimo teatrą, kuriame vaidina paprasti kaimo žmonės. Nėra kitame Lietuvos kaime žmogaus, kuris būtų poetas, dainininkas, artistas, režisierius ir dramaturgas kartu, koks buvo Juozas Gaidys. Nėra ir kito kaimo, kuris turėtų savo klotimo teatrą, gyvuojantį devyniasdešimt metų. Nėra Margionyse ir tokio namo ar šeimos, iš kurios kas nors nebūtų šiame teatre vaidinęs.

Rimutė Avižinienė pažymėjo, kad labai simboliška, jog Varėnos rajono kaimo teatrų šventė vyksta Margionyse. Juk jei ir Juozas Gaidys būtų gimęs ne prieš šimtą vienuolika, o prieš daugiau metų, neabejotinai pirmasis lietuviškas spektaklis būtų suvaidintas Margionyse. „Pati pagrindinė šio festivalio idėja – paskatinti kaimo

žmones vaidinti ir kurti vaidinimus, kaip tai darė Juozas Gaidys. Sumanymas gimė ir dėl to, kad norėjosi, jog kaimo žmonės vaidintų ne tik savo kaime, pamatytų, kaip vaidina kito kaimo artistai, vieni iš kitų pasimokyty. Ši šventė kaimų artistams padeda „augti“, jie, pamatę, kaip puikiai vaidina kaimyninio kaimo žmonės, stengiasi suvaidinti dar geriau. Man labai smagu, kad ir Margionių klotimo teatras tarsi atgimė naujai. Margioniškiai patys parodė iniciatyvą suvaidinti šventėje naują spektaklį, ir jį suspėjome pastatyti per du mėnesius. Negaliu atsisiaugti, nes margioniškiai – ypatingi žmonės, su jais taip lengva bendrauti ir dirbti“, – gyrė Margionių kaimo artistus režisierė. Ji pagyrimų negailėjo ir kitiems šventėje dalyvavusiems artistams.

Tadien Margionyse buvo ne tik vaidinama. Klotimo teatre skambėjo gražiausias senovinės Margionių kaimo dainininkių atliekamos dainos. Jos giedojo Juozas Gaidžio giesmes, kurios skambėdavo prieš kiekvieną klotimo teatro spektaklį, tradiciškai po spektaklio sugiedojo Lietuvos himną, o teatrų festivalio dalyviais linkmino net keturi Margionių kaimo muzikantai. Po vaidinimų dalyvių laukė ant lauko virta grybų sriuba ir kitos dzūkų vaisės bei smagi vakaronė.

Rūta AVERKIENĖ
Varėnos rajono savivaldybės administracijos
Bendrojo skyriaus
vyr. specialistė